

ADVIES

CRB 20&\$-2&) \$

Het jaarverslag van de Nationale raad
voor de productiviteit

CCE
Conseil Central de l'Economie
Centrale Raad voor het Bedrijfsleven
CRB

**Advies over het jaarverslag
van de Nationale Raad voor de Productiviteit**

**24.11.2020
Brussel**

1 Inbehandelingneming

Artikel 4 van de wet van 25 november 2018 houdende de oprichting van de Nationale Raad voor de Productiviteit bepaalt in het tweede lid dat de studies en verslagen van deze instelling kunnen worden besproken in de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, voordat ze worden gepubliceerd. Indien deze laatste een advies wenst te formuleren, zal dit advies als bijlage worden bijgevoegd bij de publicatie van de studie of het verslag.

Het jaarverslag 2020 over de productiviteit is op 21 oktober 2020 aan de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven voorgelegd.

Het advies werd tijdens de plenaire vergadering op 24 november 2020 goedgekeurd.

2 Het verslag van de Nationale Raad voor de Productiviteit

Het jaarverslag van de Nationale Raad voor de Productiviteit (NRP) heeft tot doel de stand van de kennis over de productiviteit en het concurrentievermogen vast te stellen om meer te weten te komen over de bronnen van de productiviteitsgroei en de oorzaken van de vertraging ervan vast te stellen.

Dit jaar werd het verslag geschreven in de bijzondere context van de gezondheids crisis gekoppeld aan COVID-19. Aangezien de onzekerheid nog steeds op de economie weegt, is het moeilijk om de evolutie van de productiviteit in te schatten en werd in het verslag van de Nationale Raad voor de Productiviteit van 2020 vooral aandacht besteed aan de voorstelling van de transmissiekanalen waarlangs de crisis de productiviteitsgroei kan beïnvloeden. Op basis van deze analyse doet het verslag een aantal aanbevelingen en stelt het prioritaire thema's vast voor beleidsmakers.

3 Europees herstelplan

Om de economische en sociale schade als gevolg van de coronaviruspandemie te helpen herstellen, maar ook om het Europese herstel te stimuleren en de werkgelegenheid te beschermen, heeft de Europese Unie een herstel- en veerkrachtprogramma aangenomen.

De Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB), via het Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen en de Nationale Raad voor de Productiviteit (NRP)¹, via zijn recente jaarverslag, benadrukken de opportuniteit die dit plan biedt. Om zich hieraan te houden en een Europese financiering te krijgen, moet elke lidstaat de Commissie een nationaal herstel- en veerkrachtplan voorleggen dat niet alleen een solide economisch herstel bevordert, maar ook de strategische doelstellingen van de Unie op het gebied van de ecologische en digitale overgang en de sociale en territoriale samenhang integreert.

Het Europees herstelplan voorziet in de inzet van een aantal instrumenten, waaronder de Recovery and Resilience Facility (RRF). Om Europese steun te krijgen in het kader van dit mechanisme, moet België rekening houden met de aanbevelingen die de Europese Commissie in 2019 en 2020 in het kader van het Europees semester tot het land heeft gericht.

Het Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen 2020 en het jaarverslag van de NRP van 2020 beginnen met een opvolging van de modaliteiten en fasen van het herstelplan en benadrukken een

¹ [CENTRALE RAAD VOOR HET BEDRIJFSLEVEN \(2020\), Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen 2020: Zich richten op de toekomst om de crisis te boven te komen, oktober 2020](#)

reeks domeinen waaraan de CRB, net als de NRP, een bijdrage wil leveren. De twee instellingen stellen dus de grote lijnen van het herstelplan vast en leveren elk hun eigen bijdrage.

De RRF voorziet een rol voor de nationale raden voor de productiviteit en het verslag van de NRP wil hierop een antwoord bieden. Het Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen 2020 bouwt voort op de basis die is gelegd in de vorige verslagen, die reeds een antwoord hebben gegeven op bepaalde aanbevelingen van de Europese Commissie.

3.1 De betrokkenheid bij het herstelplan

In haar mededeling van 17 september² benadrukt de Europese Commissie dat het van essentieel belang is dat de lidstaten zo snel mogelijk een brede beleidsdialoog aangaan waarbij de sociale partners en alle andere belanghebbenden bij de voorbereiding van hun herstelplannen worden betrokken. Nationale betrokkenheid zal essentieel zijn voor een bevredigende uitvoering van het Europese plan en voor het waarborgen van duurzaam succes op nationaal niveau en geloofwaardigheid op Europees niveau.

Een herstelplan impliceert actie op een groot aantal beleidsterreinen, waarbij een rol is weggelegd voor de Europese Unie, de federale overheid en de regionale en lokale overheden. De CRB herinnert eraan dat een dergelijke aanpak moet worden uitgewerkt via de coördinatie van de politieke niveaus in ons land, rekening houdend met de specifieke sociaal-economische kenmerken van elk gewest. De verschillende bestuursniveaus moeten beter gebruik maken van de bestaande coördinatieorganen en hun transparantie vergroten, met name ten opzichte van de sociale partners.

4 De concepten concurrentievermogen en productiviteit

4.1 De groei van de productiviteit, een grote uitdaging

Productiviteitswinst is een noodzakelijke voorwaarde voor de welvaart van de bevolking en de versterking van de sociale cohesie. Het moet verenigbaar zijn met milieuduurzaamheid, wat onder meer inhoudt dat er een circulaire economie en een stabiliserend of afnemend gebruik van de hulpbronnen moet komen. Productiviteitswinsten vormen de basis voor verbeterde reële inkomens en lagere relatieve prijzen. Ze stellen bedrijven ook in staat hun winstgevendheid te verhogen, wat cruciaal is voor toekomstige investeringen.

Voor de CRB zijn deze verschillende elementen noodzakelijk om de productiviteit te verhogen en zo het concurrentievermogen te verbeteren.

Productiviteitsgroei is ook een noodzakelijke voorwaarde voor het creëren van begrotingsruimte om het scala aan beleidskeuzes te verbreden en zo uitdagingen als vergrijzing, sociale cohesie en ecologische transitie aan te pakken. Als de productiviteitsgroei structureel tekortschiet, zal men zich tot begrotingsinstrumenten moeten richten om te proberen de houdbaarheid van de overheidsfinanciën te waarborgen. Het gebruik van dergelijke instrumenten heeft de neiging om te wegen op de groei, en dus op de houdbaarheid van de overheidsfinanciën, maar ook op de duurzaamheid van het sociale model en de sociale cohesie. België staat voor uitdagingen met betrekking tot de houdbaarheid van zijn overheidsfinanciën op middellange en lange termijn. De bezorgdheid over de hoge overheidsschuld en de aanzienlijke schulden inzake veroudering wordt nog verergerd door de verslechtering van de begrotingssituatie. De verwachting is dat ook de komende

² [EUROPESE COMMISSIE, Jaarlijkse strategie voor duurzame groei voor 2021, COM \(2020\) 575 final, 17 september 2020.](#)

jaren de uitgaven in de zorg aanzienlijk zullen toenemen. Een hoge overheidsschuld verhoogt de kwetsbaarheid van het overheidsbeleid, met name in het geval van stijgende rentevoeten en risicopremies.

4.2 De NRP en de CRB: twee complementaire benaderingen

In het Verslag Werkgelegenheid - Concurrentievermogen 2020, dat de algemene overeenkomst tussen de CRB-leden over de analyse van het economisch beleid en het concurrentievermogen weergeeft, hebben de CRB-leden maatschappelijke doelstellingen vastgesteld waarin de productiviteitsgroei moet worden verankerd: de noodzaak om te werken aan een economie die haar burgers een hoge levensstandaard en een hoge mate van sociale inclusie biedt, maar die ook in overeenstemming is met de EU-doelstelling van koolstofneutraliteit en in toenemende mate efficiënt gebruik maakt van hulpbronnen, terwijl de financiële en fiscale duurzaamheid wordt gewaarborgd. Het NRP-verslag legt weliswaar meer nadruk op productiviteitsgroei, maar onderstreept de noodzaak van een bredere aanpak die in overeenstemming is met deze doelstellingen.

In hun analyse om de mogelijke gevolgen van de COVID-19-crisis te begrijpen onderzoeken beide verslagen een reeks transmissiekanalen. Terwijl de NRP-analyses zich richten op productiviteitsgroei, onderzoekt de CRB de impact van de gezondheidscrisis op onze levensstandaard, sociale cohesie, milieu-ambities en de verslechtering van de overheidsfinanciën. Daarom lijken de benaderingen van beide instellingen eerder complementair dan tegenstrijdig te zijn. Deze complementariteit maakt het mogelijk om bepaalde prioriteiten te benadrukken en domeinen aan te wijzen waarop de beleidsmakers moeten optreden.

5 Analyse van de productiviteit in België en de potentiële impact van de COVID-19-crisis

Het tweede deel van het NRP-verslag analyseert de prestaties van België op het vlak van productiviteit en stelt vervolgens een analyse voor van de transmissiekanalen van de COVID-19-crisis naar de productiviteitsgroei.

België heeft, zoals alle geavanceerde economieën, sinds het begin van de jaren 2000 een algemene vertraging van de productiviteitsgroei gekend. De vertraging was echter meer uitgesproken in België dan in de EU. De productiviteitsgroei was sterker in de verwerkende industrie dan in de marktdiensten, wat in de context van de tertiarisering van de economische activiteit tot op zekere hoogte weegt op de totale productiviteitsgroei.

5.1 Thema's die voor de CRB van belang zijn

De productiviteitsgroei in België vertraagt al geruime tijd, maar deze trend werd nog versterkt door de economische en financiële crisis. De vertraging van de productiviteitsgroei heeft zich voorgedaan in alle grote groepen van activiteiten, maar is meer uitgesproken in de verwerkende industrie, waar de best presterende industrieën een sterke daling van de productiviteitsgroei hebben gekend. Dit staat in contrast met de vertraging van de productiviteitsgroei in de marktdiensten, die vooral te wijten is aan een verdere daling van de productiviteitsgroei in de minst productieve sectoren. De NRP zou kunnen proberen licht te werpen op de dynamiek die tot deze ontwikkelingen heeft geleid.

De bijdrage van de verwerkende industrie aan de toegevoegde waarde is in België tussen 2000 en 2018 sterk gedaald, terwijl deze in Duitsland vrijwel onveranderd is gebleven. De NRP zou de redenen voor dit verschil kunnen analyseren en, voor zover de verwerkende industrie de belangrijkste bron van productiviteitsgroei blijft, aanbevelingen kunnen doen om het aandeel van de verwerkende industrie in het bbp te stabiliseren of te vergroten.

In vergelijking met Nederland lijkt de productiviteitsgroei in een aantal sectoren laag te zijn. De NRP zou een analyse kunnen uitvoeren om het vastgestelde verschil in de dienstensector op te helderen. Sommige van de verschillen kunnen het gevolg zijn van structurele effecten die verband houden met sleutelperiodes, zoals de maatregelen van de tax shift en de gezondheids crisis.

Er moet worden onderzocht in hoeverre de vertraging van de productiviteitsgroei in de afgelopen jaren kan worden toegeschreven aan de groei van de dienstensector en aan beleidsmaatregelen op de arbeidsmarkt die gericht zijn op een verhoging van de arbeidsparticipatie.

De CRB-leden benadrukken ook dat een "micro"-aanpak van de productiviteit wenselijk is, voor zover mogelijk, om de dynamiek achter de algemene productiviteitstrends aan het licht te brengen. De CRB zou bijvoorbeeld wensen dat er specifieke analyses worden uitgevoerd voor de handels- en transportsector, evenals voor de impact van e-commerce en winkelen over de grenzen heen.

Het zou ook interessant zijn om verschillende niveaus van gegevensuitsplitsing te observeren. Zo kunnen bijvoorbeeld de productiviteitsontwikkelingen worden geanalyseerd voor de verschillende gewesten van het land en per bedrijfstak.

Wat de gevolgen van de coronacrisis betreft, zou de NRP, voor zover mogelijk, de effecten van verminderde investeringen (met name in O&O) op de productiviteitsgroei kunnen onderzoeken, waarbij dit op sectoraal niveau in detail wordt beschreven.

Tot slot richt het verslag 2020 van de NRP zich op de groei van de productiviteit. De CRB is van mening dat een verdere analyse zou kunnen worden uitgevoerd met betrekking tot het productiviteitsniveau. België zou inderdaad geconfronteerd kunnen worden met verschillen in productiviteitsgroei ten opzichte van zijn belangrijkste buurlanden, wat verklaard zou kunnen worden door de nabijheid van de technologiegrens. De "technologiegrens" verwijst naar het gebruik van de beste beschikbare technologie (in een bepaald productiegebied) in de hele wereld. Een land dat zich onder de grens bevindt, kan door het imiteren van bestaande technologieën zijn productiviteit snel verhogen. Een land dat zich op de technologiegrens bevindt, moet er daarentegen naar streven om deze grens te verplaatsen door het ontwikkelen van innovaties.

6 Passend beleid voor productiviteitsgroei

In het derde deel van het NRP-verslag worden een aantal strategische thema's genoemd waarop het beleid zich prioritair moet richten om de productiviteitsgroei in de huidige context te verbeteren. Het uitgangspunt voor deze oefening is de lijst van landenspecifieke aanbevelingen die de Europese Raad elk jaar in het kader van het Europees semester formuleert.

Voor de CRB vormen de in het kader van het herstelplan ingevoerde maatregelen een opportuniteit, niet alleen omdat zij gericht zijn op een solide economisch herstel, maar ook omdat zij de strategische doelstellingen van de EU op het gebied van de ecologische en digitale transitie en de sociale en territoriale cohesie integreren. Deze doelstellingen zijn in overeenstemming met de gemeenschappelijke maatschappelijke doelstellingen die door de CRB-leden zijn geïdentificeerd.

6.1 Onderwijs en vorming

Onderwijs en vorming zijn essentiële elementen in het proces van de accumulatie van menselijk kapitaal. Deze factor is van fundamenteel belang voor het stimuleren van de productiviteit en het innovatievermogen. Toegang tot kwaliteitsonderwijs voor iedereen is een doeltreffend middel om de sociale cohesie te versterken, armoede te bestrijden en gelijkheid te bevorderen. De CRB benadrukt het belang van duurzame integratie in de arbeidsmarkt en, in dit verband, het belang van kwalificaties en competenties voor het veiligstellen van de loopbaan en het voldoen aan de vraag naar personeel van bedrijven.

Vorming is een cruciaal element in de versterking van het potentieel voor economische ontwikkeling en het is vandaag de dag absoluut noodzakelijk om levenslang leren te bevorderen. Er moeten voldoende middelen beschikbaar worden ingezet zodat de arbeidsmarkt, vorming en levenslang leren voor iedereen toegankelijk zijn zonder discriminatie op grond van leeftijd, afkomst, geslacht of opleidings- of kwalificatieniveau. Deelname aan bijscholing is een gedeelde verantwoordelijkheid van werkgevers, individuen en overheden. De komende digitale en milieutransities brengen kansen met zich mee en zouden moeten leiden tot productiviteitswinsten en bijkomende jobs. Er moet echter worden erkend dat ze niet eenvoudig zullen zijn en dat ze tijd in beslag nemen. Samen met onderwijs en vorming is daarom een sterk sociaal vangnet nodig om de loopbaan van de werkende personen veilig te stellen. Dit is een belangrijke voorwaarde om de noodzakelijke transitie aanvaard te krijgen door de bevolking.

6.2 Investerings

In het advies over het Nationaal Pact voor Strategische Investerings herinnert de CRB eraan dat het pact alleen ten volle kan worden benut als het wordt geïntegreerd in een algemeen economisch beleid dat gericht is op het stimuleren van duurzame groei en particuliere investeringen, het ontwikkelen van de werkgelegenheid en het versterken van het maatschappelijk welzijn. Een verhoging van de investeringen, en in het bijzonder van de overheidsinvesteringen, moet erop gericht zijn zowel de economische groei op korte termijn als de potentiële economische groei op lange termijn te stimuleren.

Zowel de NRP als de CRB benadrukken het belang van de investeringen die nodig zijn om de overgang naar een groene en digitale economie te versnellen. Zij identificeren enkele sleuteldomeinen waarin overheidsinvesteringen prioritair moeten worden gepland: mobiliteit, energie, digitale infrastructuur (met inbegrip van digitale infrastructuur voor onderwijs en vorming) en het beheer van de waterbronnen (tekorten en overstromingen). In het VWC 2020 wordt ook de behoefte erkend aan investeringen in de gezondheidsinfrastructuur in het kader van de ouderenzorg.

Voor de CRB is een ambitieus programma van overheidsinvesteringen onder leiding van de federale, gewestelijke en lokale autoriteiten nodig. De geplande investeringen moeten versneld worden uitgevoerd. De uitvoering ervan moet worden opgevolgd. Deze doelstellingen voor overheidsinvesteringen voor de komende tien jaar moeten aanzienlijk naar boven worden bijgesteld: van 2,2% van het bbp moeten deze investeringen in tien jaar tijd naar ten minste 4% van het bbp stijgen. Het is echter belangrijk dat deze investeringen deel uitmaken van een brede visie die de algemene richting bepaalt in elk van deze gebieden en zorgt voor samenhang tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus (federaal, gewestelijk, Europees).

Ook particuliere investeringen moeten worden aangemoedigd. De combinatie van openbare en particuliere investeringen heeft immers een groter multiplicatoreffect op de economie. Het is een belangrijke taak van de overheid om duidelijk te maken in welke richting verder moet worden gewerkt.

Dit vereist een duidelijk, consistent en stabiel reglementair kader dat de investeerders rechtszekerheid garandeert.

Ten slotte kondigt de CRB aan dat hij in de komende maanden wil nadenken over een industriële strategie die investeringen in O&O, investeringen in renovatie en mobiliteit, de overgang naar een circulaire economie en de digitalisering integreert.

Wat de financiering betreft, is het belangrijk om te onderzoeken op welke manier de middelen die de Europese Unie aan ons land ter beschikking stelt, kunnen worden ingezet. De leden van de CRB herinneren ook aan hun verzoek aan de Belgische regering en de Europese Commissie om een gunstigere behandeling van productieve overheidsinvesteringen in het kader van de Europese begrotingsregels. Dit zou kunnen gebeuren door het begrotingssaldo te bepalen dat in aanmerking wordt genomen op basis van de afschrijvingen op de overheidsinvesteringen in plaats van de investeringsuitgaven. Dit zou neerkomen op een correctie van het financieringssaldo van de overheid met de netto-investeringen.

In dit verband roept het Europees Begrotingscomité in het kader van de besprekingen over de herziening van de Europese economische governance op tot een hervorming van het stabiliteits- en groepact om de Europese begrotingsregels te vereenvoudigen en productieve investeringen aan te moedigen.

6.3 Digitale transformatie

De toepassing van nieuwe digitale technologieën is niet alleen belangrijk voor de productiviteitsgroei, maar ook, mits het proces inclusief en eerlijk is, voor het aanpakken van een aantal maatschappelijke uitdagingen (gezondheidszorg, mobiliteit en duurzaamheid). Alleen op die manier zullen alle spelers bereid zijn om mee te werken aan de digitale transitie, wat een *conditio sine qua non* is voor het succes ervan.

De digitalisering heeft een uitgesproken impact op de gezochte vaardigheden en bekwaamheden, die niet altijd overeenstemmen met het arbeidsaanbod, waardoor spanningen op de arbeidsmarkt ontstaan. We hebben dus een beleid nodig dat alle talenten mobiliseert en ervoor zorgt dat vraag en aanbod op de arbeidsmarkt maximaal op elkaar zijn afgestemd. In dit verband zal het belangrijk zijn in te zetten op onderwijs, vorming en levenslang leren, gericht op de ontwikkeling van duurzame en toekomstgerichte vaardigheden.

Telewerk is een specifieke toepassing van ICT. Het heeft het potentieel om de productiviteit en het welzijn van de werknemers te verhogen; het brengt echter ook risico's met zich mee. Een goede omkadering is daarom noodzakelijk. De sociale partners zullen de voorwaarden onderzoeken die het mogelijk maken dat de voordelen groter zijn dan de risico's en de bijdrage die zij kunnen leveren aan de totstandkoming van deze voorwaarden.

De sociale partners willen ook onderzoeken welke organisatorische en managementvernieuwingen nodig zijn voor een succesvolle digitale transitie. De snel veranderende digitale economie vraagt om een andere organisatie van het werk, die met name wordt gekenmerkt door korte beslissingslijnen, responsabilisering van werknemers en leidinggevendenden, evenals meer autonomie en virtueel teamwerk. België scoort relatief laag op het gebied van organisatorische innovatie, een vorm van innovatie die in de Scandinavische landen al geruime tijd wordt aangemoedigd, vaak in samenwerking met de sociale partners.

Ook het belang van een snelle, veilige en betrouwbare digitale infrastructuur kan niet meer worden genegeerd. Veel nieuwe technologische ontwikkelingen op het gebied van mobiliteit, gezondheidszorg, industriële toepassingen... hangen ervan af. Het gaat hierbij niet alleen om fysieke infrastructuur zoals 5G-netwerken en netwerken met zeer hoge capaciteit (VHCN), maar ook om immateriële vaste activa zoals databanken en O&O. Bovendien vereist de digitale transformatie een cultuur die gekenmerkt wordt door het belang en het potentieel van digitale technologieën.

6.4 Bedrijfsdynamiek

De congestie van de markt die wordt veroorzaakt door de minst productieve bedrijven kan de toegang tot de markt belemmeren en de groeimogelijkheden van andere, meer productieve bedrijven beperken.

Een uitstap uit de markt van "zombie"-bedrijven maakt het mogelijk om productiefactoren vrij te maken, wat op lange termijn de oprichting van nieuwe bedrijven of de uitbreiding van meer productieve bestaande bedrijven ten goede komt. Daarom is het belangrijk om de belemmeringen voor de stopzetting van verzwakte bedrijven zoveel mogelijk weg te nemen en de juiste keuzes te maken bij de toekenning van overheidssteun.

De sanering van ondernemingen in moeilijkheden brengt echter minder sociale kosten met zich mee als gevolg van banenverlies dan wanneer alleen een uitstap wordt overwogen. Het is daarom belangrijk om de reorganisatie van zombiebedrijven die een duidelijk groeipotentieel hebben aangetoond, te vergemakkelijken met name door middel van een overname, en de nodige investeringen te doen om hun productiviteit te verhogen. Waar mogelijk is het herstel van bedrijven in moeilijkheden, vooral wanneer ze een belangrijke plaats innemen in de waardeketen, daarom te verkiezen boven de verwijdering ervan. Wanneer dit niet mogelijk is, heeft de staat een rol te spelen in de sociale bescherming en de re-integratie van de betrokken werknemers.

6.5 Verandering van de arbeidsmarkt

De milieutransitie en de technologische veranderingen zouden moeten leiden tot een kwalitatieve en kwantitatieve verandering van de arbeidsmarkt. Permanente vorming is een sleutelement om tegemoet te komen aan de behoeften van de bedrijven en de bezorgdheid van de werknemers. Ze biedt kansen voor omscholing en draagt zo bij aan de inzetbaarheid van individuen, waardoor de ontwikkeling van verzekerde loopbaantrajecten gedurende de hele loopbaan wordt bevorderd. Dit biedt een antwoord op de aanwervingsproblemen van gezonde bedrijven, die eveneens de verandering kunnen belemmeren. Daarnaast blijft het belangrijk om het vangnet te blijven bieden via de werkloosheidsverzekering voor werknemers die hun baan zouden verliezen.

De Belgische economie heeft te kampen met een structureel probleem van slechte afstemming op de arbeidsmarkt. Enerzijds blijven veel arbeidsplaatsen moeilijk in te vullen. Anderzijds blijven specifieke groepen van de bevolking problemen ondervinden bij hun integratie in de arbeidsmarkt. In België vormt dit fenomeen een ernstige belemmering voor de economische activiteit en een bedreiging voor de sociale cohesie. De toekomstige transitie bieden veel mogelijkheden op het gebied van werkgelegenheid en concurrentievermogen, maar er moet op worden toegezien dat ze de structurele problemen van de Belgische economie niet verergeren. De integratie van risicogroepen op de arbeidsmarkt is een prioritair thema voor de CRB en de Nationale Arbeidsraad (NAR).

7 De CRB vraagt de NRP de volgende kwesties nader te onderzoeken:

7.1 Waardeketens

De pandemie heeft onze afhankelijkheid van waardeketens duidelijk gemaakt. Het zou interessant zijn om diepgaande analyses uit te voeren van de sectoren die het zwaarst getroffen zijn en de gevolgen daarvan voor de productiviteit. De waardeketens van Belgische bedrijven beter begrijpen zou kunnen leiden tot doelgerichte aanbevelingen om hun internationale positie te verbeteren, bijvoorbeeld door het diversifiëren van de waardeketens of, in specifieke gevallen, door het herlocaliseren van delen van waardeketens binnen de eenheidsmarkt.

We zouden ook de wisselwerking tussen veerkracht en productiviteit kunnen onderzoeken. De crisis heeft aangetoond dat sommige operaties die gericht zijn op het verhogen van de productiviteit kunnen leiden tot een verlies aan veerkracht (zoals de delocalisering van essentiële activiteiten). Omgekeerd kunnen sommige investeringen om de veerkracht te vergroten ten koste gaan van de productiviteitsgroei op korte termijn. Het gaat om een maatschappelijke reflectie over onze strategische onafhankelijkheid van bepaalde essentiële goederen en diensten, die het analysekader van de individuele onderneming overstijgt.

7.2 E-commerce

Door de COVID-crisis is de ontwikkeling van e-commerce versneld. De NRP zou de invloed van de e-commercesector op de productiviteitsgroei kunnen onderzoeken. De ontwikkeling van de elektronische handel, in een duurzame en concurrentiële omgeving, is een prioritair thema voor de CRB³.

7.3 Mededinging

Mededinging en concentratie vormen een belangrijke kwestie die grondig moet worden opgevolgd, met name in het licht van de negatieve gevolgen voor de mededinging van de concentratie van marktmacht in de afgelopen jaren in de handen van een paar spelers, onder andere onlineplatforms, maar ook bepaalde dienstensectoren.

Om oneerlijke concurrentie te voorkomen met buitenlandse bedrijven die onderworpen zijn aan een minder restrictieve wetgeving op deze gebieden, is het ook wenselijk om governance en handelsbetrekkingen te bevorderen die een level playing field garanderen voor bedrijven.

Ten slotte benadrukte het advies van de Commissie voor de Mededinging van 2018⁴ de belangrijke rol van de Belgische mededingingsautoriteit bij de vervolging van mededingingsbeperkende praktijken (bv. kartels en misbruik van een machtspositie) en bij de controle op belangrijke fusies en concentraties. In vergelijking met andere Europese landen zijn de middelen die de Autoriteit ter beschikking worden gesteld onvoldoende om haar opdrachten naar behoren uit te voeren. De CRB pleit voor een versterking van de middelen van de Belgische mededingingsautoriteit, temeer gezien

³ [CENTRALE RAAD VOOR HET BEDRIJFSLEVEN \(2020\), Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen 2020: Zich richten op de toekomst om de crisis te boven te komen, oktober 2020, p. 44](#)

⁴ [COMMISSIE VOOR DE MEDEDINGING ADVIES BETREFFENDE DE HERVORMING VAN BOEK IV VAN HET WETBOEK VAN ECONOMISCH RECHT \(CRB 2018-1680 DEF MED\), 15/06/2018](#)

de nieuwe bevoegdheid die haar in juni 2020 werd toegekend met betrekking tot de misbruiken van economische afhankelijkheid (B2B) (wet van 4 april 2019).

7.4 Innovatie

In het advies van de CRB over het jaarverslag van de NRP van 2019 was de CRB van oordeel dat het verslag weinig expliciet is in de formule die het naar voren schuift om de ontwikkeling en verspreiding van innovatie te bevorderen, nl. *“een ecosysteem dat gekenmerkt is door een ondernemings- en innovatiecultuur die gunstig is voor de ontwikkeling van deze innovaties waarbinnen de interactie tussen overheden, ondernemingen en universiteiten of onderzoekscentra een essentiële rol speelt (triple helix).”* Het zou interessant zijn dit concept te verdiepen door met name uitdrukkelijk te bepalen welke rol van de verschillende actoren wordt verwacht en aan welke voorwaarden de interactie tussen hen moet beantwoorden.

Wat onderzoek en ontwikkeling en de verspreiding van kennis en technieken betreft, vraagt de CRB aan de NRP om zich over de volgende vragen te buigen. Wat zijn de oorzaken van de ontoereikende valorisatie van O&O in België ondanks de vrij sterke O&O-intensiteit? Welk institutioneel kader zou gunstig zijn voor de ontwikkeling van innovaties en garanderen dat de productiefactoren zich verleggen naar de meest productieve ondernemingen? Wat is de doeltreffendheid en de additionaliteit van de federale instrumenten om O&O te stimuleren?

De CRB drukt de wens uit dat er bijzondere aandacht wordt besteed aan de manier waarop de verspreiding kan worden gestimuleerd.